

# MITT 50-TAL

## 1

*»Jag var ung en gång... »*

**S**ÄGER JAG BESTÄMT vilket som var mitt första musikminne är jag nog ute på hal is. Lättare är det att säga vilken typ av musik det var: schlagermusik. I mitt hem var det den musik som gällde. Min mamma berättade en gång att jag, när radion råkade stå på när ett operastycke med en sångerska spelades, frågade: »Har tanten ont i magen?». Så schlager var det jag hörde och jag tror inte det är någon högoddsare att påstå att Snoddas Nordgren med sin »Flottarkärlek» var min första favorit. Han var egentligen en bandyspelare från Bollnäs som kommit till Stockholm för att spela bandy med sitt lag Bollnäs. Där kom han också att göra ett framträdande i det mycket populära radioprogrammet Karusellen med Lennart Hyland i januari 1952. Han kom till programmet som bandyspelare men sa till Hyland att han kunde sjunga också, varpå denne frågade om han vågade låta honom göra det. »Om du törs så!» blev svaret. Han sjöng en sång han hört med en folkkär artist från en tidigare generation, Harry Brandelius. Sången var »Flottarkärlek», succén blev total. Refrängen till låten, Haderian hadera, kom att bli mycket känd men den sjöng han inte vid genombrottet i radion.

Vi ungar var vanvördiga, vi sjöng »Haderian hadera, doppa Snoddas i chokla». Varför kallades han Snoddas? Jo, hemma i

Bollnäs sålde hans pappa fisk men också kondomer och kallades för Gummi-Kalle. Sonen Gösta hjälpte till att sälja fisk och kom att kallas Gummi-Snodden, som så småningom förkortades till Snoddas.

Lyssnade jag på Karusellen den här historiska kvällen? Jag vill gärna tro det, för vem vill inte ha varit vittne, åtminstone via etervågorna, till en historisk händelse. Snart fem år gammal satt jag säkert med mina föräldrar framför vår gamla radio, naturligtvis omedveten om att det var historiens vingslag som hördes. I efterhand har folk frågat sig hur en hårdför bandyytterhalv från Bollnäs kunde bli en sådan succé och slå folkparksrekord på löpande band. Förklaringarna handlar ofta om att låten stod för ett gammalt Sverige som många inte ville skiljas från, ett land där staden och industrin var det nya och landet och jordbruket det gamla. Inflyttningen till städer från en landsbygd, där mekaniseringen med hjälp av petroleumdrivna maskiner var i full gång. En traktor kunde göra 40 mans arbete.

Min pappa hade tagit steget från det lilla småbruket han växt upp på, han började arbeta på en hästskofabrik i tonåren och blev så småningom lastbilschaufför, ett låglöne- och lågstatusjobb. Han drygade ut den magra lönen med att köra taxi och långtradare. Jag fick ibland följa med när han gjorde sina nattkörningar med de sistnämnda, kanske tyckte han att det var bättre att ha sällskap än att köra ensam. Mitt minne säger mig att en del av dem gick till Stockholm för att köra upp sprit till Systembolagen i Sandviken och/eller Gävle. I den semitrailer han körde fanns bilradio som han spelade musik på, han kallade musiken »kåbåjmusik». I efterhand har jag gissat att musiken var countrymusik som kom från de amerikanska stationerna i Tyskland för soldater stationerade där. Kanske var det så mitt senare så stora intresse för »hillbilly music» grundades.

Annars var det den svenska schlagermusiken som gällde, men en del hade texter som översatts från amerikanska original. En sådan var »Käre John». En fördel med att använda

skivor som milstolpar är att man i efterhand kan se vilket år det var, i detta fall 1954.

Det finns inte så många minnen från mina tidigare år som jag kan tidsbestämma, men några finns det: tidningen *Se* med svart omslag när Gustav den femte dött 1950 och jag var drygt 3 år. Senare kom den nye kungen Gustav VI Adolf på sin Eriks-gata förbi Kungsgårdens station i sin järnvägsvagn med »logga» i guld och vi stod på perrongen och vinkade med svenska flaggor. Min pappa skjutsar mig till mina farföräldrar på sin lättviktare för att jag skall få ett syskon. Det var i mars 1952 och jag var 5 år gammal. Senare på våren fick jag min första cykel och jag försökte lära mig cykla i medlutet på Kyrkbacken. Min pappa höll i pakethållaren, men någon gång måste han ha släppt den och jag cyklade själv. Förmodligen ramlade jag en eller annan gång men jag lärde mig cykla i alla fall. Cykeln var av märket Fram, som tillverkades i Uppsala. Den var inte av minsta modellen så jag nådde knappt ned med fötterna. Förmodligen var det ett ekonomiskt tänkande så att jag inte så snabbt skulle »växa ur» cykeln.

På sensommaren samma år gick vi hela familjen till kyrkan för min bror skulle döpas, men där fanns ingen präst. När vi väntat ett tag gick pappa till prästgården, där han hittade prästen i grönsakslandet. Att döpa en arbetarunge var tydligen inte så viktigt att komma ihåg. När jag var fem fick jag också mina första skridskor. I början gick jag nog mest med lädret i isen, men så småningom lärde jag mig åka hyfsat. Jag kom dock aldrig att platsa i ortens hockeylag. Sommaren 1954, jag var 7 år och en dag när jag var jag med pappa i hans lastbil sotade vi glas för att se en total solförmörkelse. Inom några månader skulle jag börja skolan och lära mig läsa och skriva, men har inget minne av om jag hade några känslor inför denna stora händelse eller inte.

Min mamma arbetade under åtminstone några av mina första år. Hon har berättat att hon lämnade mig hos farmor

då men att jag ofta var ledsen, och hon fick cykla dit på lunchen och trösta mig. Ett minne som måste vara från den tiden är att farmor bjöd mig på hembakta brödkakor med lingonsylt och sirap. Både lukten och smaken minns jag än. Det är nog så nära den schwannska Madeleinekakan jag kan komma! Min mamma har också berättat för mig att jag att jag hade ett par låtsaskompisar. Inte så ovanligt, psykologerna säger att åtminstone vartannat barn har sådana. Jag minns bara namnet på en, »hen» hette Ganga. Själv kallade jag mig Lollo, det var så jag uppfattade att jag hette.

Jag har några foton kvar från mina första år: två stycken tagna av proffsfotografer men uppenbarligen i hemmiljö. När det första togs var jag troligen ett år. Skulle jag få se det utan att veta vem det var skulle jag inte känna igen mig själv, men den lille krabaten ger ett robust intryck med stora ögon och ett försiktigt leende. Den andra bilden är tagen när jag var i femårsåldern. Jag poserar stående i vårt vardagsrum, fast vi på den tiden nog sa finrum. Klädd i vit kortärmsskjorta med vita blommor i skjortfickan, lika vita kortbyxor och sandaler med vita sockor tittar jag lite blygt in i kameran. Den ljusblonda, lockiga luggen hänger fram i pannan och jag förstår att man tyckte att jag var lik kronprinsen, vår nuvarande kung.

De andra fotografierna är uppenbarligen tagna med familjens enkla lådkamera och samtliga är från sensommaren 1952. Min mamma har noggrant noterat datum bakpå korten. Kanske köpte mina föräldrar kameran när min bror fötts på våren samma år. Några bilder sticker ut så här långt efteråt: jag sitter kavat med särade ben över motorhuven på pappas lastbil, jag sitter med stilig busschaufförmössa, förmodligen grannen Nisses, på min nya cykel, jag sitter på en sten framför huset där vi bodde och mormor står och håller lillebror. Jag är klädd i basker, kortbyxor, gummistövlar och har ett pistolhölster runt midjan. Undrar vilka bad guys som skulle bli skrämde av denne lille cowboy... eller var han själv en bad guy? Det fjärde fotot, icke daterat, är troligen taget något år senare. Jag

poserar tillsammans med min lekkamrat Jan-Erik framför en stor amerikanare. Bildörren är öppen och på passagerarsätet därinne sitter min bror, troligen ungefär ett år gammal. Bilen tillhörde med stor säkerhet en taxiåkare i byn, Karl-Erik, vars kännemärke, förutom ett välsmort munläder, var att alltid ha fräscha amerikanska bilar i sin taxiverksamhet. Kortet skär av bilen men fastän det är svartvitt ser man tydligt att bilen är tvåfärgad, vit till största delen men med fönsterstolpar och fenor klarröda i mitt minne. Det sägs så ofta att vårt svenska 50-tal var amerikaniserat att man skulle kunna tro det, men jag vet att så var det! Bilarna var den mest iögonenfallande symbolen för den amerikanska kulturen och livsstilen liksom tuggummin och jeans -eller jäns som jag minns att vi sa om de blåkläder som säkert inte hade mycket gemensamt med riktiga Levis- eller Leejeans.

Min pappa fick också så småningom råd med bil. Den första jag minns är en begagnad Ford Anglia, även kallad Ståplats för att den var så hög i förhållande till bredden. Den var nog inte alltid villig att starta: en gång när pappa frenetiskt jobbade för att få igång den kom en av pojkarna i byn förbi och med en ironi som jag kunde uppfatta redan då sa han: »Får jag bjuda 1:50 för den där skrothögen?». Min pappa blev rasande!

Ett minne från turerna med bilen är att pappa alltid koppelade ur motorn i nerförsbackarna för att spara bensin. Hur många gör så idag i ekologins tidevarv? Jag kom aldrig att få råd att ha moped men minns att jag långt innan mopedåldern körde pappas Huskvarna på vägar där jag inte förväntade mig att lagens väktare kunde se mig.

När jag ser dessa kvarvarande bildminnen av min barndom för länge sedan börjar jag tänka: var det där jag och hur mycket finns kvar av dåtidens jag idag? Det måste jag fortsätta att fundera på! Det finns också minnen som är odaterade: jag ligger ensam på något skötbord och gråter; jag utövar (beordras?) pottränning på den tidens pottstol, resultatet obekant för mig idag.